

Національний
банк України

Нові підходи до регулювання ринку небанківських фінансових установ

Ольга ГУРБИЧ

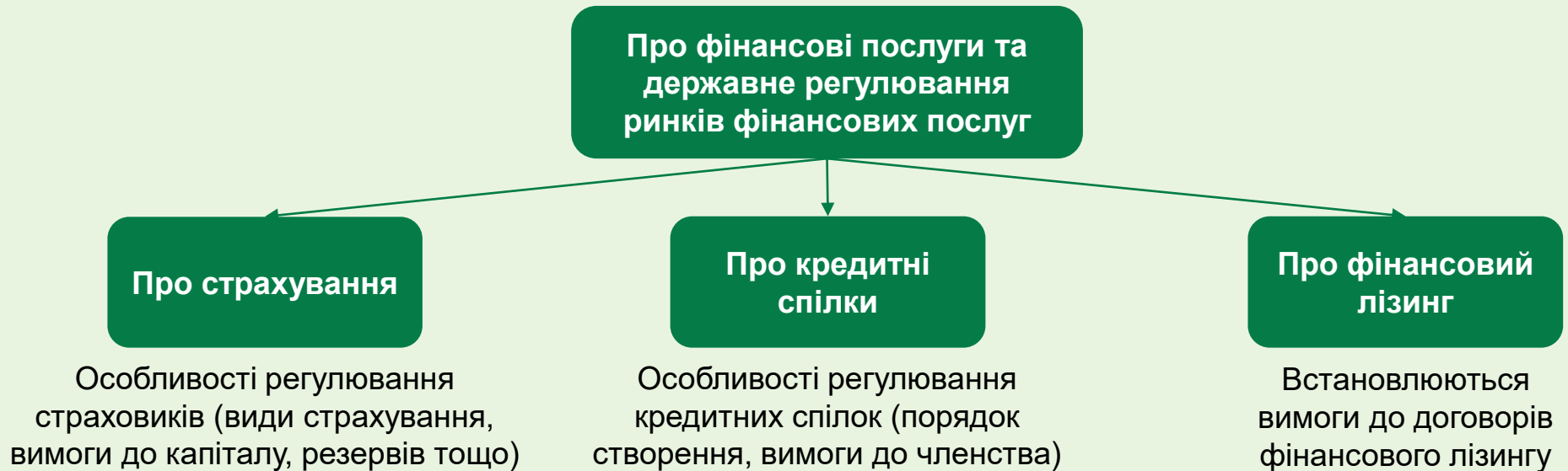
Директор Департаменту методології
регулювання діяльності небанківських
фінансових установ

15 квітня 2021 року

Чинне законодавство на ринках небанківських фінансових послуг

Чинне законодавство

Недоліки

Законодавство застаріле та не відповідає реаліям ринку

Відсутність ризик-орієнтованого підходу

Законодавство не сприяє розвитку ринку

Відсутність можливостей для інноваційних компаній

Невідповідність законодавства *acquis communautaire* ЄС

Нова архітектура законодавства

1 рівень

Головний («парасольковий») закон

Загальні вимоги до авторизації, визначає єдині базові підходи до регулювання і нагляду на ринках фінпослуг + спеціалізовані вимоги до фінансових компаній та ломбардів

2 рівень

Секторальні закони

Спеціалізовані вимоги до авторизації окремих суб'єктів, нагляду та діяльності за окремими сегментами

3 рівень

Похідні закони

Порядок надання окремих фінансових послуг та проведення окремих операцій

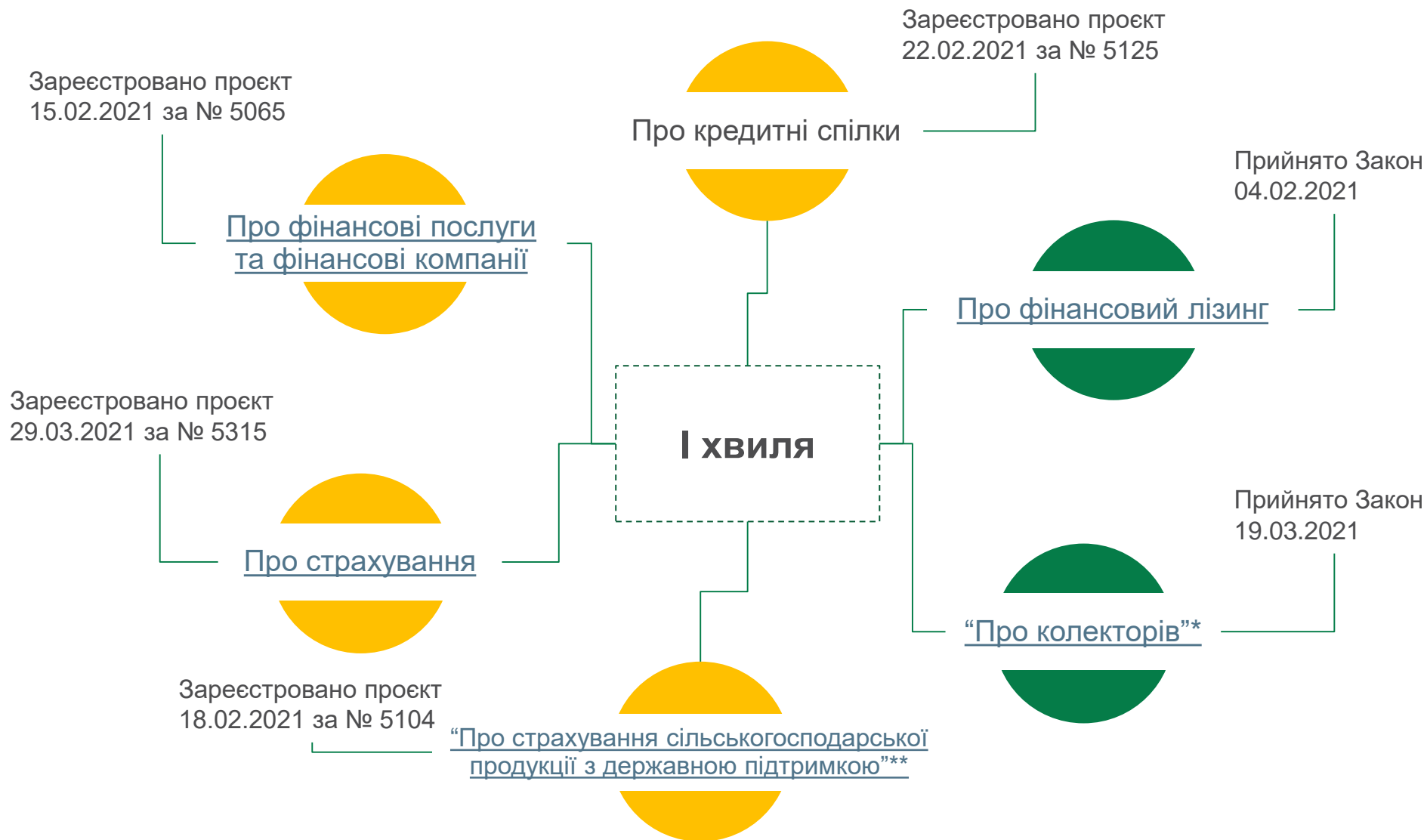
updated - Закон прийнято

update - Розробляються пропозиції

update - Законопроект передано до ВРУ

new - Заплановано розробку

Оновлення законодавства

*Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту боржників при врегулюванні простроченої заборгованості
**про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення правового регулювання страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою

Закон про СПЛІТ

01.07.2020

Набрав чинності Закон про СПЛІТ, мета якого усунення проблем у сфері регулювання ринків фінансових послуг

**Вирішення
проблем
чинного
регулювання**

Закон про СПЛІТ спрямований на підвищення ефективності системи державного регулювання фінансових ринків, припинення дублювання функцій національних регуляторів з ліцензування, контролю та нагляду, спрощення та прозорості прийняття управлінських рішень у цій сфері, покращення умов ведення бізнесу з одночасним посиленням відповідальності суб'єктів ринку

**З метою впровадження комплексних змін
Національний банк пропонує нові підходи до
регулювання небанківських фінансових установ**

Використання світових підходів до регулювання

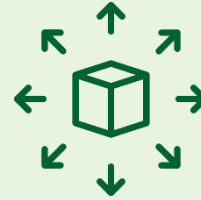
IAIS principles

Встановлює наглядові стандарти та керівні принципи регулювання

Solvency I, II

Вимоги до платоспроможності страховиків, які будуть враховані в новому Законі про страхування

Insurance distribution D.

Вимоги щодо страхової дистрибуції, які будуть враховані в новому Законі про страхову дистрибуцію

Страховики

Motor insurance D.

Вимоги щодо ОСЦПВ власників транспорту, які будуть враховані при оновленні відповідного Закону

CRD4

Оскільки кредитні спілки будуть працювати тільки на території України, будуть враховані загальні підходи до регулювання

WOCCU Model Law

В Україні відсутній обов'язок імплементувати зазначений модельний закон, але ряд норм є досить корисними для ринку

Кредитні спілки

Нові підходи до регулювання небанківських фінансових установ

Зміна регулятора

Зміна регулятора ринків небанківських фінансових послуг з Нацкомфінпослуг на Національний банк України

Зміна порядку ліцензування

Суттєво оновлюється порядок ліцензування небанківських фінансових установ, зокрема страховиків та кредитних спілок

Нові підходи до нагляду

Пропонується нагляд за дотриманням пруденційних нормативів та нагляд за ринковою поведінкою

Нові підходи до попередження порушень

До небанківських фінансових установ з метою попередження порушень будуть застосовуватись коригувальні заходи та заходи раннього втручання

Нагляд на ринках небанківських фінансових послуг

Форми нагляду

Пруденційні
вимоги

Нагляд за ринковою
поведінкою

Принципи нагляду:

- співмірність
- ризик-орієнтований підхід
- об'єктивність
- прозорість
- плановість

Види перевірок

Виїзні перевірки

Безвиїзні перевірки

Результати нагляду

Коригувальні
заходи

Заходи
раннього
втручання

Заходи
впливу

Нагляд на ринках небанківських фінансових послуг: ризик-орієнтований підхід

Deposit-taking institution

Non deposit-taking institution

Страховики

Кредитні спілки

Фінансові компанії

Ломбарди

ЮО-лізингодавці

Нагляд за дотриманням пруденційних вимог

Нагляд за ринковою поведінкою

Нагляд за ринковою поведінкою

Вимоги щодо мінімального розміру власного капіталу

Нагляд за ринковою поведінкою

Національний банк України

Встановлює вимоги

Сприяє розвитку ринку

Внутрішня система

Бездоганна ділова репутація власників та менеджменту

Система управління та корпоративна культура з увагою до ринкової поведінки

Прозорість: інформація про діяльність та структуру власності розкрита

Поведінка на ринку

3 іншими установами

Добросовісна конкуренція по відношенню до інших фінансових установ

Недопущення шахрайства чи іншої протиправної діяльності

Саморегуляція ринку

3 клієнтами

Доброчесність та справедливе ставлення до клієнтів

Увага до потреб клієнтів та дотримання їх прав

- ✓ Сприяння допуску на ринок нових учасників та продуктів
- ✓ Сприяння розвитку інновацій
- ✓ Захист прав та інтересів клієнтів
- ✓ Фінансова грамотність

Особливості регулювання та нагляду за фінансовими компаніями та ломбардами

Фактично відсутні пруденційні вимоги

Встановлюються вимоги до **мінімального розміру власного капіталу**. Нормативи не встановлюються

Акцент на нагляді за ринковою поведінкою

Оскільки пруденційні вимоги відсутні, акцентується увага на **порядку надання послуг, захисті прав споживачів та дотримання вимог посадовими особами**

Можливість застосування коригувальних заходів

Національний банк має можливість застосування **коригувальних заходів** (фактично це рекомендації), якщо учасник ринку **ще не порушив** вимоги законодавства, але **Національний банк вже бачить певні ризики**

Відсутність виключного виду діяльності

Надання фінансових послуг не буде виключним видом діяльності. Зокрема, фінансові компанії матимуть **право на здійснення діяльності в сфері управління проблемною заборгованістю**, а ломбарди надавати сугутні послуги

Бачення НБУ підходів до регулювання та
нагляду за страховими компаніями

Ліцензування страхових компаній

Ліцензія

Ліцензія на здійснення страхової діяльності

на діяльність зі
страхування за обраними
класами/ризиками в межах
класу

на діяльність з
перестраховання за
обраними
класами/ризиками в межах
класу

на діяльність зі
страхування та
перестраховання за
обраними
класами/ризиками в межах
класу

Особливості

1. **4 класи**
страхування
життя (life)

2. **18 класів**
страхування, іншого
ніж життя (non-life)

3. перехід від обов'язкової форми
страхування до **обов'язку мати**
договір страхування

Негативне рішення про видачу ліцензії

Добровільне
припинення ЮО

Зміна найменування
ЮО та зміна виду
економічної діяльності

Примусове
припинення ЮО
через суд

Нові вимоги до входу страховика на ринок

Структура власності

- Зняття обмежень щодо чисельності учасників страховика
- Розкриття інформації щодо структури власності
- Ділова репутація власників істотної участі

Діяльність

- Визначення єдиної організаційно-правової форми страховика - АТ
- Планування діяльності страховика на перспективу
- Диференціація на значимих та інших страховиків
- Вимоги до ключових функцій та їх виконавців, системи корпоративного управління

Фінансовий стан

- Диференційовані підходи до розміру статутного капіталу
- Перевірка джерел походження коштів
- Перевірка фінансового/майнового стану засновників/ власників істотної участі

Система управління: страхова компанія

Ефективна система управління страховиком

Високий рівень корпоративної культури

Прозора організаційна структура управління

Ефективна система внутрішнього контролю

Відповідність керівників страховика кваліфікаційним вимогам

Колективна придатність колегіальних органів управління

Система управління страховика формується з урахуванням

Розмір та особливості діяльності

Бізнес-модель

Характер та обсяги страхових послуг

Значимість страховика та діяльності фінансової групи, до якої він входить

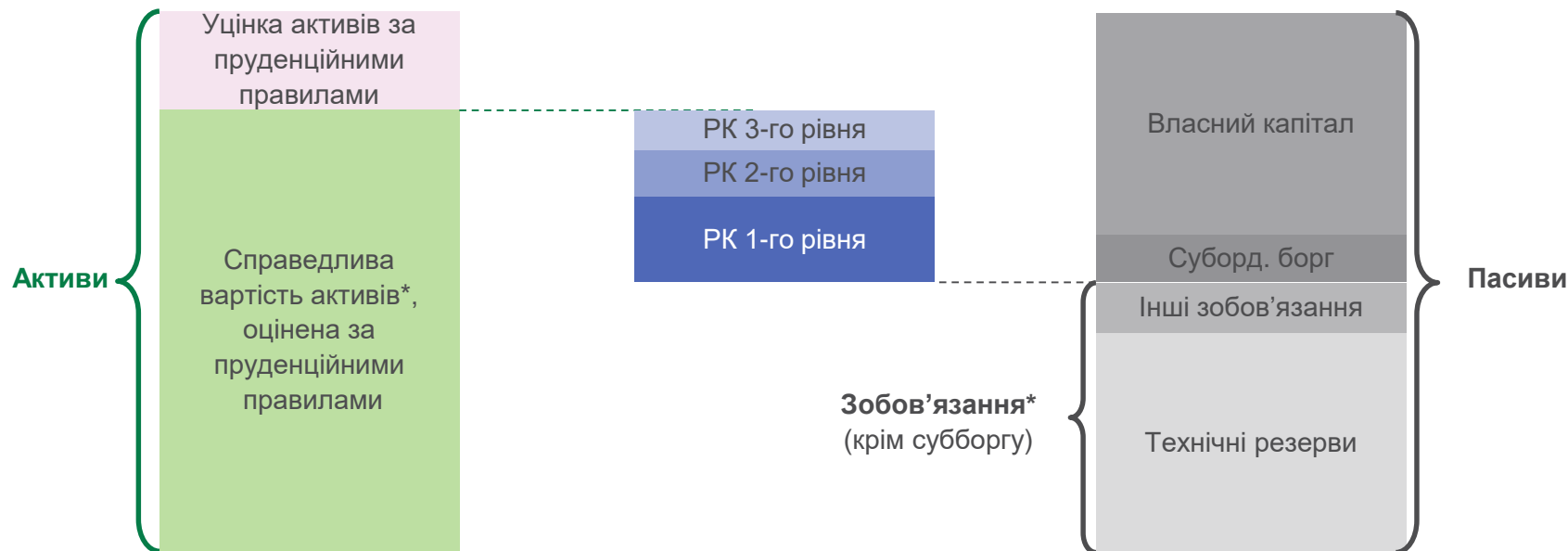
Профіль ризиків

Система управління: страхова компанія

	Страховик	Значимий страховик
Органи управління	<ul style="list-style-type: none"> Загальні збори учасників Рада страховика Правління 	<ul style="list-style-type: none"> Загальні збори учасників Рада страховика Правління Комітети ради страховика
Керівники	<ul style="list-style-type: none"> Голова, заступники, члени ради Голова, заступники, члени правління 	<ul style="list-style-type: none"> Головний бухгалтер
Обмеження суміщення ключових функцій	<ul style="list-style-type: none"> Внутрішній аудит 	<ul style="list-style-type: none"> Внутрішній аудит АктUARна функція Управління ризиками Комплаєнс
Заборона аутсорсингу	<ul style="list-style-type: none"> Внутрішній аудит 	<ul style="list-style-type: none"> Внутрішній аудит Комплаєнс

Вимоги до забезпечення платоспроможності

Регулятивний капітал (РК) = Активи* – Зобов'язання* + Субординований борг

* Оцінюються за пруденційними правилами

- Усі активи та зобов'язання страховика оцінюються за справедливою вартістю за МСФЗ та додатково за пруденційними правилами.
- РК формують складові (інструменти) капіталу 1-го рівня, 2-го рівня та 3-го рівня із урахуванням критеріїв доступності складових для поглинання збитків та субординації.
- Субординований борг може бути включено до регулятивного капіталу за дозволом Регулятора.

Підходи до оцінки вимог платоспроможності

Базовий (Solvency II)

Спрощений (Solvency I)

Безумовно

- ✓ Страховики з ліцензією за класами life
- ✓ Страховики з ліцензією на класи страхування відповідальності, кредитів, поруки
- ✓ Страховик, що за власним бажанням отримав дозвіл Регулятора

Обумовлено

- ✓ Річні валові страхові премії > 150 млн. грн.
- ✓ Технічні резерви > 250 млн. грн.
- ✓ Річні валові перестрахові премії > 15 млн. грн.
- ✓ Технічні резерви (перестраховання) > 25 млн. грн.

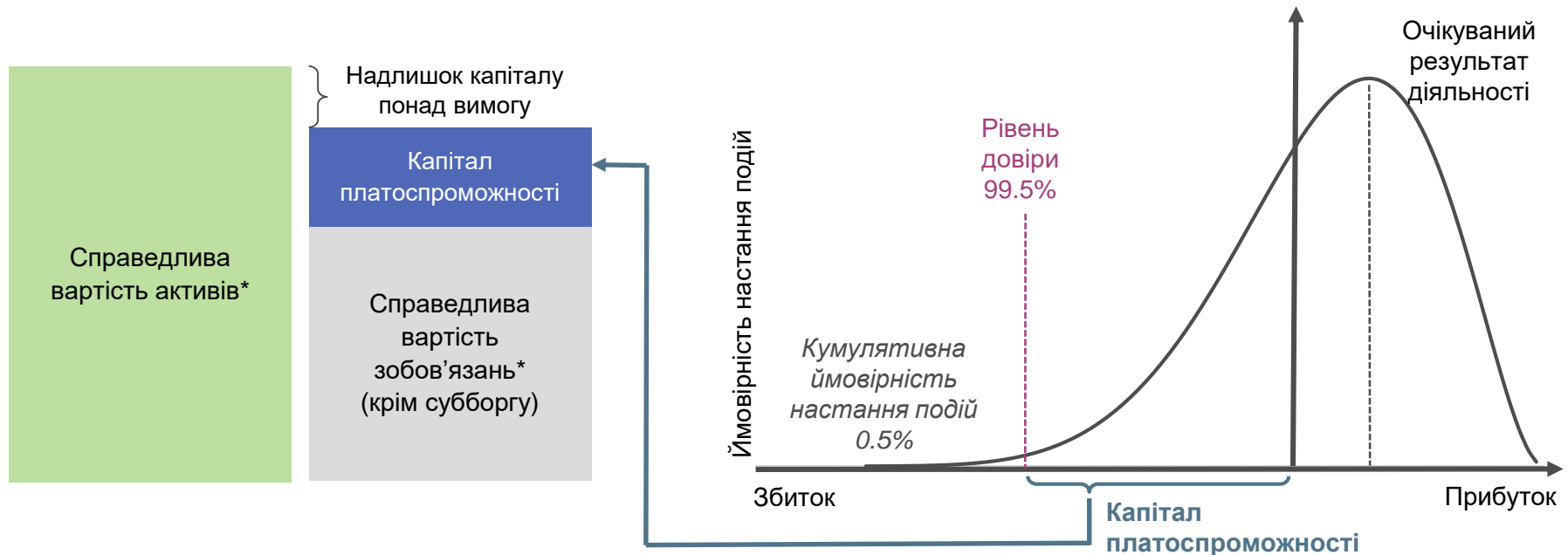
При виконанні хоча б однієї з умов **протягом 3-х років**

Безумовно

- ✓ Страховики, які не підпадають під критерії перебування на базовому підході

Всі страховики протягом перших **3-х років** після набрання Законом чинності

Базовий підхід: капітал платоспроможності

* Оцінюються за пруденційними правилами

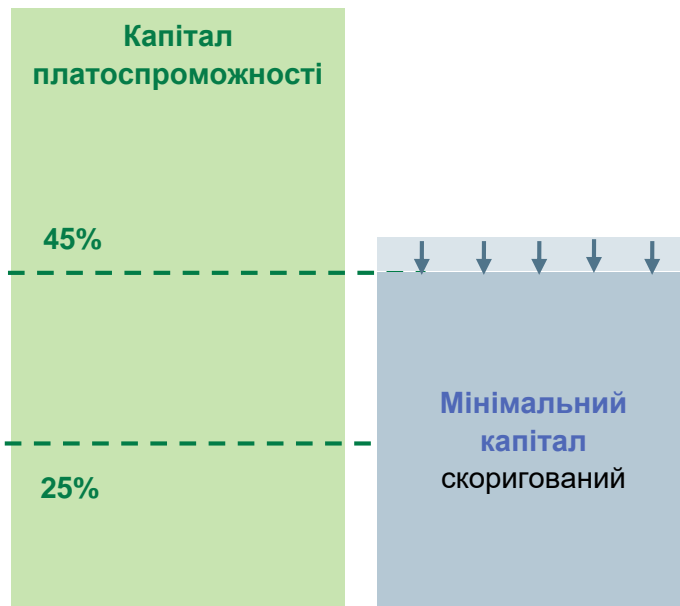
- Капітал платоспроможності розраховується таким чином, щоб покрити неочікувані збитки від ризиків, які бере на себе страховик у процесі діяльності протягом наступних 12 місяців, з рівнем довіри 99.5%.
- Тобто навіть за умови настання дуже малоімовірних несприятливих подій (у 199 з 200 випадків), капіталу буде достатньо для поглинання збитків.

Базовий підхід: мінімальний капітал

1. Розрахунок

2. Обмеження за розміром капіталу платоспроможності:

3. Зіставлення з мінімальним абсолютним значенням:

- Мінімальний капітал розраховується таким чином, щоб покрити неочікувані збитки від ризиків, які бере на себе страховик у процесі діяльності протягом наступних 12 місяців, з рівнем довіри 85%.
- Розрахункове значення спершу коригується у порівнянні зі значенням капіталу платоспроможності – він має бути в діапазоні 25-45% капіталу платоспроможності.
- Мінімальний капітал не може бути нижчим за встановлене абсолютне мінімальне значення.

Спрощений підхід

1. Розрахунок капіталу платоспроможності

Капітал платоспроможності

Розраховується на основі премій, виплат, технічних резервів та капіталу під ризиком із використанням коригувальних коефіцієнтів

1/3

2. Розрахунок мінімального капіталу (за розміром капіталу платоспроможності):

Мінімальний капітал
(розрахункова величина)

3. Зіставлення розміру мінімального капіталу з мінімальним абсолютним значенням:

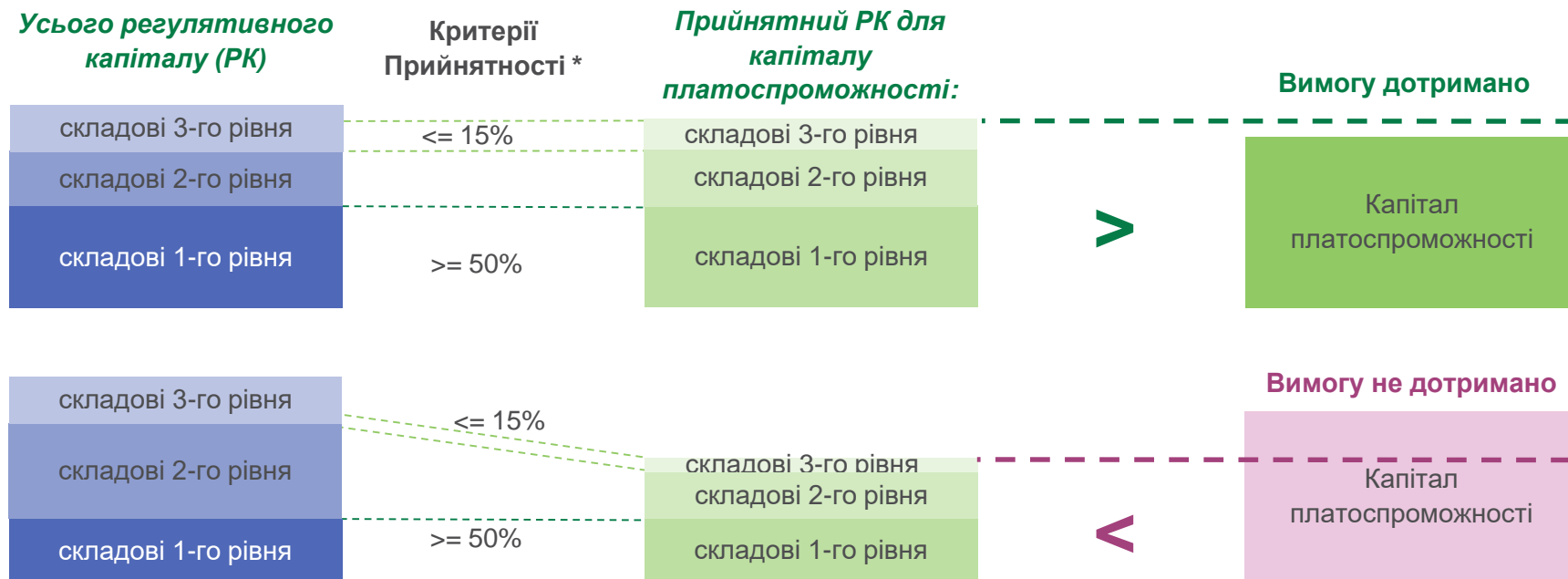
Абсолютне мінімальне значення

32 млн. грн. – non-life

48 млн. грн. –
класи страхування відповідальності / кредитів / поруки, страховики life, перестраховики

Мінімальний капітал

Визначення достатності капіталу

* На прикладі Solvency II, буде передбачено у НПА Національного банку України

- Для визначення достатності капіталу оцінюється прийнятність регулятивного капіталу (PK), зокрема пропорції складових РК різних рівнів.
- Критерії прийнятності (зокрема пропорції складових) РК різняться для покриття вимог до капіталу платоспроможності та до мінімального капіталу.
- Сума прийнятного РК із дотриманням критеріїв прийнятності має бути більшою за розмір капіталу платоспроможності та мінімального капіталу.

Нагляд

Форми нагляду

Пруденційні
вимоги

Нагляд за ринковою
поведінкою

Принципи нагляду:

- співмірність
- ризик-орієнтований підхід
- об'єктивність
- прозорість
- плановість

Види перевірок

Виїзні перевірки

Безвиїзні перевірки

Результати нагляду

Коригувальні
заходи

Заходи
раннього
втручання

Заходи
впливу

Заходи реагування: положення законопроекту

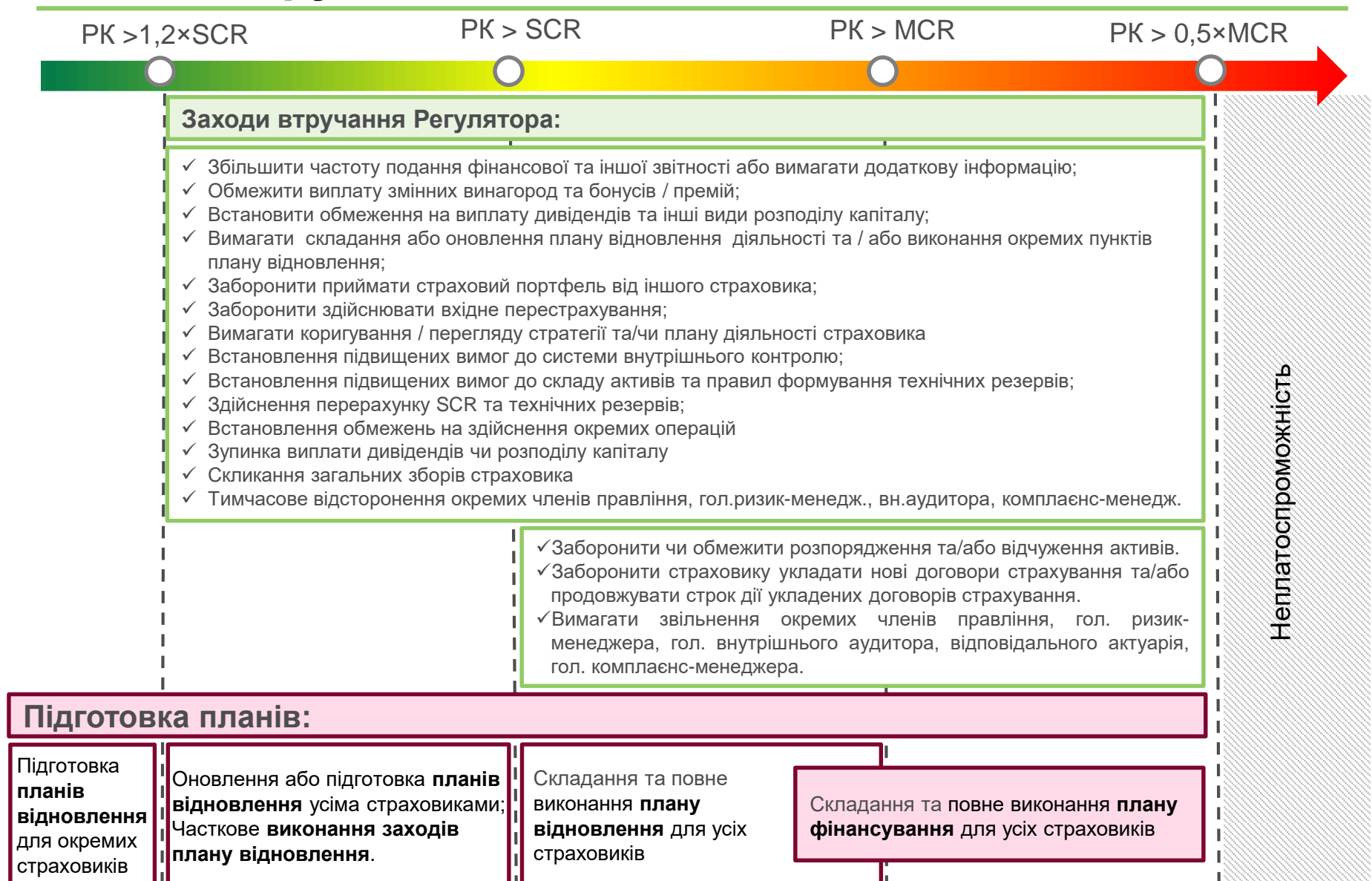
	Коригувальні заходи	Заходи раннього втручання	Заходи впливу
Наявність порушення	- (наявність порушення не є обов'язковою передумовою для застосування)	- / +	+
Обов'язковий характер заходу	- (має рекомендаційний характер)	+	+

Коригувальні заходи - рекомендації, настанови або консультації стосовно вчинення дій та/або необхідності утримання від вчинення будь-яких дій страховиком з метою усунення обставин та/або уникнення виявлених ризиків

Заходи раннього втручання – обов'язкові до виконання заходи, які застосовуються Регулятором у разі виявлення загрози неплатоспроможності страховика

Заходи впливу – обов'язкові до виконання заходи, які застосовуються Регулятором у випадку виявлення порушень

Заходи втручання та підготовка планів

Бачення НБУ підходів до регулювання та
нагляду за кредитними спілками

Проблеми, які стримують розвиток кредитних спілок

Проблема	Вирішення
Проблеми з ліквідністю та платоспроможністю	<ul style="list-style-type: none">• Розширюються джерела поповнення капіталу КС, нові вимоги стимулюватимуть членів до підтримки фінансового стану КС
Обмеження можливості членства для малого бізнесу та неприємницьких товариств	<ul style="list-style-type: none">• Розширюється перелік можливих членів на таких юридичних осіб: фермерські господарства, кооперативи, професійні спілки зі статусом первинних або місцевих, релігійні організації, ОСББ.
Обмежений перелік фінансових послуг	<ul style="list-style-type: none">• Розширюється перелік фінансових послуг (обмін валют, платіжні послуги)
Низька якість корпоративного управління	<ul style="list-style-type: none">• Запроваджуються вимоги до системи корпоративного управління та внутрішнього контролю, які відповідають європейському законодавству та кращим міжнародним практикам
Низький рівень обізнаності членів кредитних спілок про свої права та обов'язки	<ul style="list-style-type: none">• Посилення ролі та інструментарію членів КС у прийнятті рішень з питань діяльності КС
Недостатній захист прав споживачів	<ul style="list-style-type: none">• Запровадження ризик-орієнтованого нагляду із застосуванням заходів раннього реагування

Ліцензування кредитних спілок

Ліцензія

Ліцензія кредитної спілки

Видача кредитів

Залучення вкладів

Додатково:

- Валюта
- Платіжні послуги

Особливості

1. **Обов'язково**
– ліцензія на
видачу
кредитів

2. **Залучення**
вкладів – за умови
дотримання
посилених вимог

3. Як кредитна спілка «на паях», так і
«депозитна» **мають право**
розширити перелік дозволених
послуг на валюту та переказ коштів

Негативне рішення про видачу ліцензії

Добровільне
припинення ЮО

Зміна найменування
ЮО та зміна виду
економічної діяльності

Примусове
припинення ЮО
через суд

Система управління: кредитна спілка

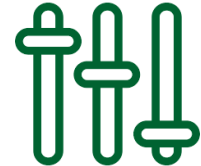
**Запровадження
ключових функцій**

**Обмеження
суміщення окремих
функцій**

**Чіткий розподіл
повноважень між
органами управління**

**Диференціація вимог
до системи
управління залежно
від типу кредитної
спілки (на паях чи з
правом залучення
вкладів)**

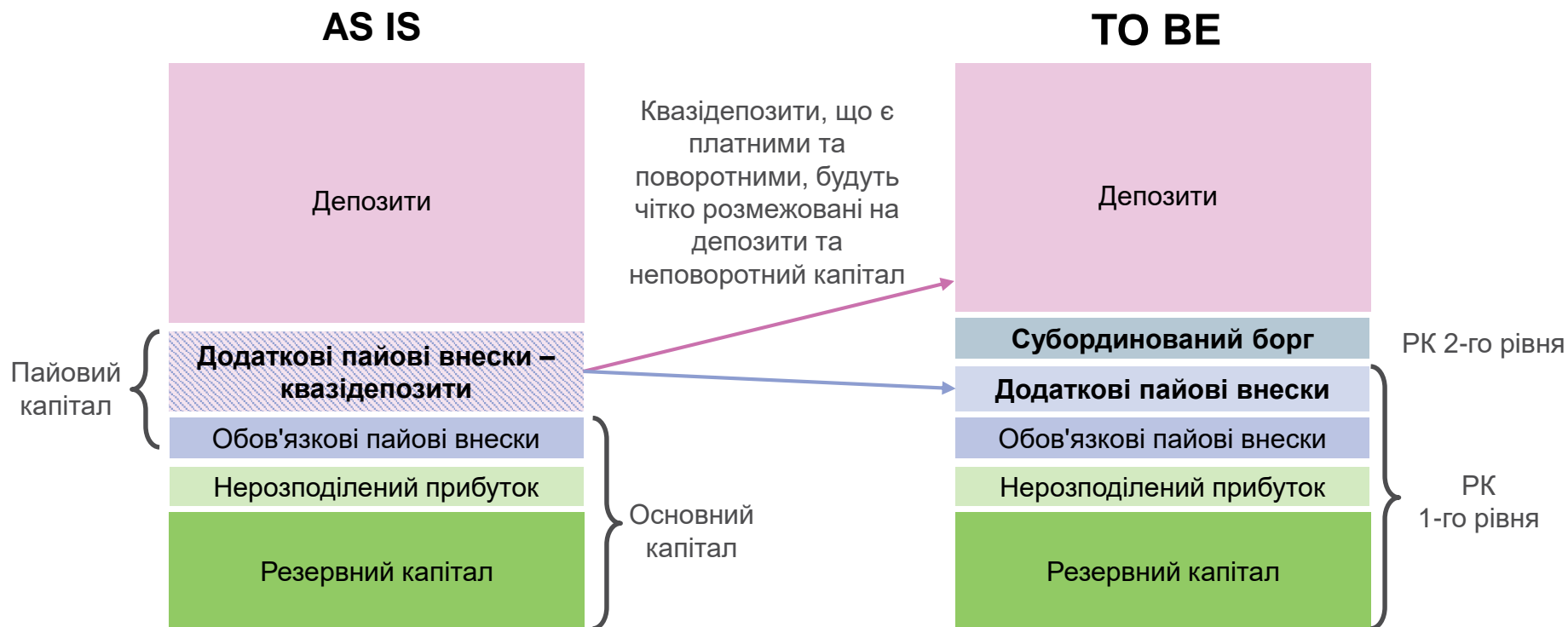
Система управління: кредитна спілка

	КС на паях	Депозитна КС	ОКС
Наглядова рада	3 члени	3 члени	5 членів (3 - незалежні)
Мін. к-сть членів правління	Одноосібний/ 3 члени	3 члени	3 члени
Органи управління	Загальні збори Рада Правління	Загальні збори Рада Правління	Загальні збори Рада Правління 3 Комітети
Аутсорсинг ключових функцій	Дозволено в ОКС	Дозволено в ОКС	Заборона

Капітал кредитної спілки

- Капітал кредитної спілки переважно складається з **пайового** капіталу, **нерозподіленого прибутку** та **резервного** капіталу.
- Наразі інструментами пайового капіталу є:
 - **Обов'язкові** пайові внески, що зазвичай незначні;
 - Додаткові пайові внески, що є **квзідепозитами** (поворотні, на них виплачується постійний дохід).
- На відміну від статутного капіталу банків, пайовий капітал може бути просто повернутий члену за його вимогою. Надалі (після змін законодавства) це буде можливо **лише при виході** члена з кредитної спілки.
- Так само відносно просто може бути розподілено прибуток кредитної спілки.
- Найбільш стабільним джерелом капіталу для кредитної спілки є резервний капітал, що має формувати основу регулятивного капіталу.
- Кредитні спілки, що не залучатимуть депозити та працюватимуть виключно на пайовому капіталі (**пайові**), матимуть **полегшені вимоги** до платоспроможності та корпоративного управління.

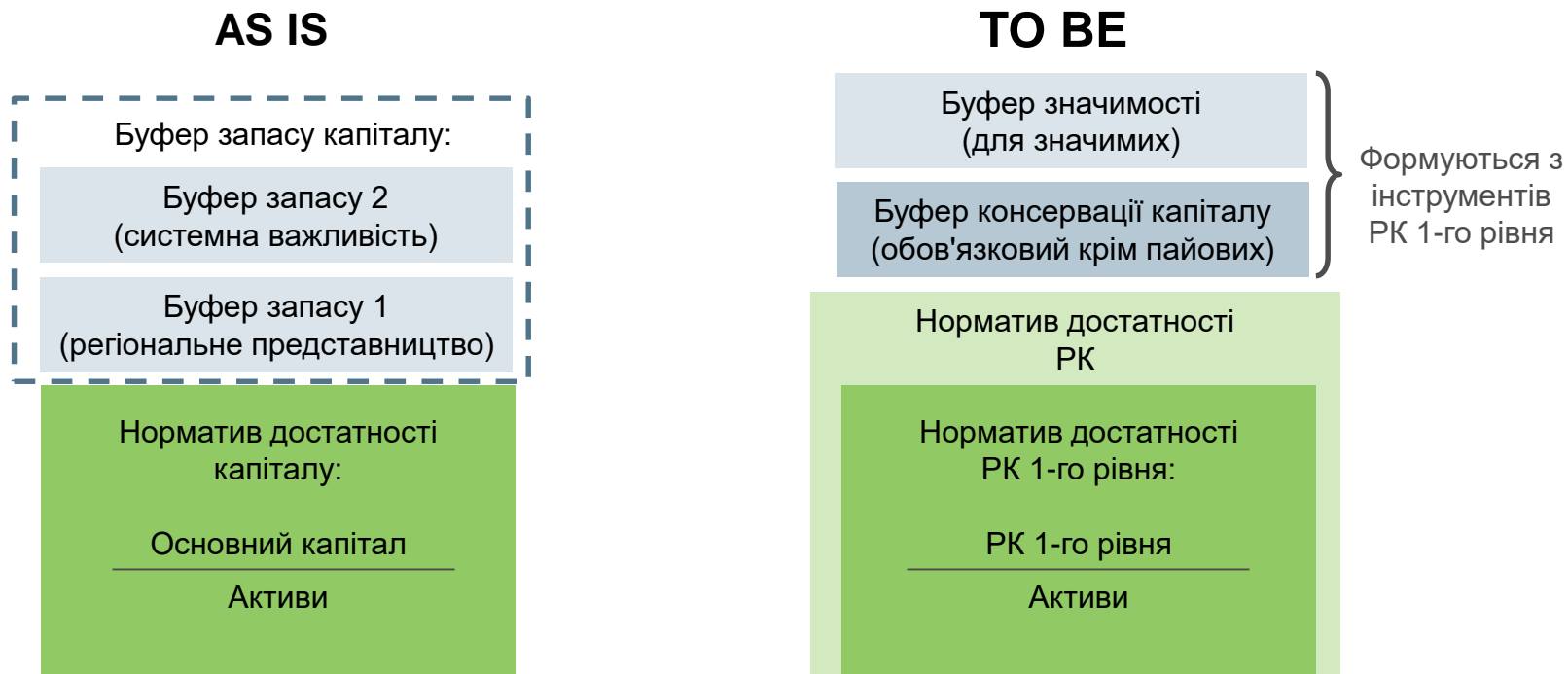
Регулятивний капітал (РК) кредитної спілки

- Ключовий ризик, що вирішують запропоновані зміни – усунення категорії «квазідепозитів», що є формально капіталом, а по суті – зобов'язаннями та інструментом розподілу прибутку.
- У проєкті закону всі пайові внески будуть неповоротними (повертаються лише при виході члена з кредитної спілки), а отже матимуть характеристики капіталу.
- Підвищуються вимоги до формування найбільш сталої частини капіталу – резервний капітал щороку формується у розмірі щонайменше 50% прибутку до досягнення 15% активів.

Вимоги до кредитних спілок

Вимоги достатності капіталу:

- Замість вимоги до основного капіталу з'являться вимоги достатності регулятивного капіталу (РК) 1-го рівня та загального РК.
- Замість двох буферів запасу капіталу, що варіюються між спілками, з'явиться **буфер консервації** у однаковому розмірі для всіх та **значимості** залежно від рівня значимості кредитних спілок.
- Залишаються вимоги до ліквідності, концентрації ризиків та лімітів кредитування пов'язаних осіб.

Ліквідність та платоспроможність

Існуючий стан: обмеженість джерел докапіталізації для відновлення показників платоспроможності та ліквідності спричиняє вихід КС з ринку

Кредитні спілки працюють з різними групами населенням, які є чутливими до зовнішніх факторів (фінансово-економічних, природних тощо). Це спричиняє в спілках проблеми з ліквідністю та, в найгірших випадках, платоспроможністю

Пропозиції: розширити джерела поповнення капіталу КС та стимулювати членів до участі в підтримці фінансового стану КС

- Додаткові пайові внески членів кредитної спілки, які є безповоротними
- Субординований борг
- Фонд стабілізації та центр підтримки ліквідності кредитних спілок на рівні ОКС

Нагляд

Існуючий стан: неактуальність положень законодавства з питань пруденційного нагляду за діяльністю КС

Нагляд на основі правил, застарілість норм та окремих пруденційних вимог, встановлених на рівні закону, відсутність механізмів раннього реагування спричиняють неадекватну оцінку платоспроможності КС та можливість втручання регулятора лише на етапі настання негативних наслідків проблем КС

Пропозиції: запровадити ризик-орієнтований нагляд із застосуванням заходів раннього реагування

- Недопущення просідання активів нижче рівня регулятивного капіталу
- Запровадження заходів раннього реагування (збільшення частоти подання звітності, обмеження на розподіл прибутку, план відновлення, підвищені вимоги до системи внутрішнього контролю тощо)
- Запровадження дієвих механізмів виведення з ринку
- Можливість добровільного виходу з ринку без репутаційних втрат

Заходи втручання: положення законопроекту

НЛ < 120% / ДК1/РК/БК < 100%

ДК1/РК < 50%

Заходи втручання Регулятора

КС діє на підставі стандартної ліцензії

- ✓ Збільшити частоту подання фінансової та іншої звітності або вимагати додаткову інформацію
- ✓ Встановити обмеження на виплату дивідендів та інші види розподілу прибутку/капіталу
- ✓ Вимагати складання або оновлення плану відновлення діяльності та/або виконання окремих пунктів плану відновлення
- ✓ Вимагати коригування/перегляду стратегії та/чи плану діяльності КС
- ✓ Встановлення підвищених вимог до системи внутрішнього контролю
- ✓ Тимчасова заборона надавати послуги членам КС: залучати нові вклади (депозити) та/або надавати кредити та/або надавати гарантії
- ✓ Скликання загальних зборів
- ✓ Тимчасове відсторонення окремих членів правління, головного ризик-менеджера, головного внутрішнього аудитора, головного комплаєнс-менеджера

КС діє на підставі спрощеної ліцензії

- ✓ Заходи втручання не застосовуються

Підготовка планів:

Підготовка та виконання плану відновлення КС, які провадять діяльність на підставі стандартної ліцензії

Укладення письмової угоди з КС, які провадять діяльність на підставі спрощеної ліцензії, з зобов'язаннями приведення діяльності у відповідність протягом певного часу

Неплатоспроможність

Дякуємо за увагу!